

**Jaarlijks evaluatieverslag over het vangnetmechanisme
van de detailhandelsprijzen voor gas en elektriciteit**

*Mechanisme ingevoerd door de wet van 8 januari 2012 tot wijziging
van de wet van 29 april 1999 betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt
en de wet van 12 april 1965 betreffende het vervoer van gasachtige producten
en andere door middel van leidingen*

Maart 2014

Inhoudstafel

1. Inleiding	1
2. Wettelijk kader	1
3. Hervormingen in verband met de gas- en elektriciteitsmarkten	2
3.1. Instelling van het vangnetmechanisme.....	2
3.2. Maatregelen ter bevordering van de concurrentie.....	4
4. Ontwikkelingen op het vlak van concurrentie en marktaandeel	5
5. Effect op het verloop van de energieprijzen en op de inflatie.....	7
5.1. Keuze van de criteria voor het vaststellen van de indexeringsparameters.....	7
5.2. Verloop van de energiecomponent.....	8
5.3. Vergelijking van het verloop van de energiecomponent volgens de oude en de nieuwe parameters	9
5.4. Bijdragen van de energiecomponenten aan de inflatie in België	11
5.5. Bijdragen van de consumptieprijzen van gas en elektriciteit tot het inflatieverschil met de buurlanden.....	12
6. Conclusies	14

Lijst van tabellen

Tabel 1 - Simulaties van de regeringsmaatregelen en het substitutie-effect voor de gas- en electriciteitsmarkten in 2012.....	5
Tabel 2 - Relatief aantal toegangspunten die in 2011 en 2012 van leverancier veranderden	6

Lijst van grafieken

Grafiek 1 - Verloop van het marktaandeel, per gewest, van de elektriciteits- en gasleveranciers op de residentiële markt.....	6
Grafiek 2 - Verloop van de energienoteringen	8
Grafiek 3 - Groeitempo op jaarbasis van de energiecomponenten.....	9
Grafiek 4 - Verloop van de energiecomponent van het standaardtarief van de historische leverancier met de oude en de nieuwe parameters ¹	10
Grafiek 5 - Bijdrage van de energiecomponenten van de variabeleprijcontracten tot de totale inflatie.....	11
Grafiek 6 - Consumptieprijzen van gas en elektriciteit.....	13
Grafiek 7 - Bijdrage van de voornaamste componenten aan het inflatieverschil	14

1. Inleiding

Naar aanleiding van de vaststellingen van verscheidene instellingen en organismen, waaronder de Nationale Bank van België (NBB), in verband met de sterke volatiliteit van met name de detailhandelsprijzen van energie, heeft de overheid in januari 2012 een tijdelijke maatregel genomen inzake de regulering van de energiegcomponent van de detailhandelsprijzen voor gas en elektriciteit. Deze maatregel voorzag eveneens in een monitoring door de NBB en de federale regulator (Commissie voor de Regulering van de Elektriciteit en het Gas – CREG).

De rol van de NBB werd meer bepaald omschreven als volgt: *'een opdracht die erin bestaat om het vangnetmechanisme te monitoren en te evalueren, zodat ze onder andere de impact kan evalueren van dit mechanisme op de volatiliteit van de energieprijzen en hun impact op de inflatie'*.

Vooraf dient te worden opgemerkt dat behoedzaamheid geboden is bij de beoordeling van de effecten van de invoering van het vangnetmechanisme op de inflatie, onder meer wegens een gebrek aan nauwkeurige gegevens aan de hand waarvan een onderscheid kan worden gemaakt tussen de respectieve effecten van het mechanisme als dusdanig, van de toegenomen concurrentie op de detailhandelsmarkten voor gas en elektriciteit en van het prijsverloop van de energetische grondstoffen.

2. Wettelijk kader

Het mechanisme van het 'vangnet' werd ingevoerd door de wet van **8 januari 2012 tot wijziging van de wet van 29 april 1999 betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt en de wet van 12 april 1965 betreffende het vervoer van gasachtige producten en andere door middel van leidingen. Daarin werd bepaald dat dit mechanisme in werking zou treden op de eerste dag van het trimester na dit waarin de wet is bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad (namelijk het tweede trimester van 2012). Deze bepalingen luiden als volgt:**

§ 7. Het mechanisme ingevoerd door dit artikel maakt het voorwerp uit van een jaarlijkse monitoring en een jaarlijks verslag door de commissie¹ en de Nationale Bank van België teneinde met name de risico's van de marktversturende effecten te identificeren.

Tot 31 december 2014, kan de Koning bij belangrijke marktversturende effecten, op elk moment beslissen om een einde te stellen aan het mechanisme van dit artikel op voorstel van de minister bij besluit overlegd in Ministerraad op basis van de monitoring en het jaarverslag bedoeld in het eerste lid.

Ten laatste zes maanden vóór 31 december 2014, stellen de commissie en de Nationale Bank van België een evaluatierapport op over dit mechanisme ingesteld door dit artikel. Op basis van dit

---

¹ Met 'commissie' wordt in de wet de CREG bedoeld.

2.

rapport kan de Koning, bij een besluit vastgesteld na overleg in de Ministerraad, op voorstel van de minister, het verlengen met een nieuwe periode van drie jaar, indien een hernieuwing nodig is volgens een identieke procedure, indien hij vaststelt dat de transparantie- en mededingingsvoorwaarden nog steeds niet vervuld zijn en dat de bescherming van de consument nog steeds niet gewaarborgd is. Op basis van de monitoring en het jaarverslag van de commissie en de Nationale Bank bedoeld in het eerste lid, kan de Koning bij een besluit vastgesteld na overleg in de Ministerraad, op voorstel van de minister, op elk moment besluiten om aan het mechanisme van dit artikel een eind te maken in aanwezigheid van belangrijke marktversturende effecten.

De wet van **25 augustus 2012** houdende diverse bepalingen inzake energie (II) verschafft nadere toelichting bij de rol van de Bank: terwijl volgens de vroeger vastgelegde procedures was bepaald dat de Nationale Bank van België zou moeten worden geraadpleegd voor adviezen of voor overleg, beperkt deze wet de rol van de Bank tot een opdracht die erin bestaat om het vangnetmechanisme te monitoren en te evalueren, zodat ze onder andere de impact kan evalueren van dit mechanisme op de volatiliteit van de energieprijzen en hun impact op de inflatie.

3. Hervormingen in verband met de gas- en elektriciteitsmarkten

3.1. INSTELLING VAN HET VANGNETMECHANISME

Om de gevolgen van de volatiliteit onder controle te houden, heeft de regering verschillende bepalingen aangenomen in de **wet van 8 januari 2012**, die de Europese richtlijnen betreffende het 'derde energiepakket' in Belgisch recht omzet, onder meer wat de aspecten betreft in verband met de bescherming van de consumenten en de sociale cohesie.

Bij deze wet wordt een toezicht, door de CREG, ingevoerd op de aanpassingen van de variabele energieprijzen voor de levering van gas en elektriciteit aan de huishoudelijke afnemers en de kmo's. Voor deze contracten bepaalt de wet dat het aantal indexeringen wordt beperkt tot vier per jaar, namelijk aan het begin van elk kwartaal, terwijl de leveranciers hun tarieven voordien iedere maand konden aanpassen. Voorts moet de leverancier de regulator op de hoogte brengen van elke stijging van de variabele energieprijs als gevolg van een wijziging van de tariefformule, die de leverancier overigens dient te motiveren. De commissie oordeelt dan of de motivering van de stijging gerechtvaardigd is, onder meer op basis van 'een permanente vergelijking van de energiecomponent met het gemiddelde in de zone Noordwest-Europa'. Indien niet, onderhandelen de regulator en de betrokken leverancier met het oog op het afsluiten van een akkoord over de prijs. Impliciet betekent dit dat het niveau van de detailhandelsprijzen voor gas en elektriciteit in België moet worden teruggebracht tot het gemiddelde prijspeil in de zone 'Central Western Europe' (CWE = België, Nederland, Frankrijk en Duitsland).

De **wet van 29 maart 2012** wijzigt die van 8 januari en beoogt die indexeringsmechanismen grondiger te hervormen door, onder meer, de leveranciers van de huishoudelijke afnemers en de kmo's niet langer absolute vrijheid te laten om zelf de parameters te bepalen waarop de automatische indexeringen gebaseerd zijn. Krachtens die wet werd de CREG belast met het voorstellen en vastleggen van *'een exhaustieve lijst van toegelaten criteria met het oog op de uitwerking door elkeen van de leveranciers van de indexeringsparameters opdat deze beantwoorden aan transparante, objectieve en niet-discriminatoire criteria en de werkelijke bevoorradingskosten vertegenwoordigen'*. In afwachting van die lijst werd een overgangperiode van 1 april tot 31 december 2012 ingesteld. Tijdens die negen maanden werden opwaartse indexeringen van de variabele energieprijs voor de levering van aardgas en elektriciteit verboden, wat concreet betekent dat de waarde van de gebruikte parameters over de periode niet hoger mocht zijn dan die van maart 2012. Aangezien de olieprijs in het tweede kwartaal een tijdlang zijn gedaald en de parameters het verloop van de noteringen enigszins afgevlakt en met vertraging weerspiegelen, bleef de invloed van de bevroering op de totale inflatie beperkt. Zo heeft het Prijzenobservatorium geraamd dat de bevroering de HICP-groei in 2012 met 0,1 procentpunt heeft kunnen afremmen (zie paragraaf 3.2).

Op 1 augustus 2012 maakte de CREG haar voorstel bekend voor een lijst waarop alleen parameters mogen voorkomen die een expliciete benaming hebben en die aan twee criteria voldoen. Ten eerste moeten ze enkel het verloop van de werkelijke bevoorradingskosten van de leverancier weergeven, en niet dat van andere kosten, zoals de personeelskosten, de afschrijvingen of de bedrijfskosten, die ook gedekt worden door de 'vaste' vergoeding waarvan de indexering in de vroegere tariefformules niet gerechtvaardigd is (ze vertegenwoordigen een klein gedeelte van de kosten, zijn beheersbaar en voorspelbaar voor de leverancier voor de duur van een residentieel contract). Ten tweede kunnen ze slechts worden berekend op basis van beursnoteringen in verband met de Europese gas- en elektriciteitsmarkten. De parameters die de leveranciers hanteren moeten sedert het tweede kwartaal van 2013 derhalve aan deze criteria beantwoorden.

Terwijl de indexering van de gas- en elektriciteitsprijzen aan de hand van referenties zoals de internationale noteringen van aardolie(producten) voor gas en die van de bij de productie gebruikte brandstoffen voor elektriciteit wellicht gerechtvaardigd was in het verleden, toen de meeste gas- en elektriciteitsbevoorradingcontracten tussen leveranciers en producenten geïndexeerd werden op basis van deze referenties, hebben die koppelingen de afgelopen jaren hun relevantie deels verloren. De voorwaarden van de gasbevoorrading, en derhalve de werkelijke bevoorradingskosten, zijn immers veranderd in overeenstemming met het toenemende belang van de spotmarkten en de nieuwe mogelijkheden inzake bevoorrading die dat biedt. Voorts geeft de CREG in haar voorstel² meer toelichting bij het begrip 'reële bevoorradingskosten' in de zin van de wet: de (oude) parameters die berekend werden aan de hand van elementen van de interne transferprijzen van multinationals of

---

² CREG (2012), Voorstel (C)120801-CDC-1150 van 'exhaustieve lijst van toegelaten criteria met het oog op de uitwerking door elkeen van de leveranciers van de indexeringsparameters voor elektriciteit en diverse maatregelen om de vergelijkbaarheid, objectiviteit, representativiteit en transparantie van de energieprijzen aangeboden aan residentiële klanten en kmo's in België te verzekeren'.

4.

verticaal geïntegreerde bedrijven kunnen geen reële bevoorradingskosten vormen in de zin van de wet in het licht van de voorbereidende werkzaamheden (rechtvaardiging, amendementen, uiteenzetting in de parlementaire commissie). De regulator heeft dan ook aanbevolen niet langer naar de prijzen voor olieproducten en brandstoffen te verwijzen, en de tarieven uitsluitend te indexeren aan de hand van de beursnoteringen van de Centraal-West-Europese gas- en elektriciteitsmarkten.

3.2. MAATREGELEN TER BEVORDERING VAN DE CONCURRENTIE

De wet van 8 januari 2012 bevat verschillende bepalingen ter bevordering van de concurrentie op het vlak van facturatie en communicatie met de consumenten. Het akkoord over 'De consument in de vrijgemaakte elektriciteits- en gasmarkt' werd bijgevolg aangepast in oktober 2013. De gas- en elektriciteitsleveranciers werden ertoe opgeroepen de verbrekingsvergoedingen te schrappen, de leesbaarheid van hun facturen te verbeteren en de klanten aan het einde van hun overeenkomst informatie te verschaffen over de voordeligste contracten die ze aanbieden.

De regering heeft eveneens initiatieven opgezet om de consumenten ertoe aan te sporen zich actief te informeren over prijsverschillen tussen leveranciers, zoals de informatie- en bewustmakingscampagne 'Gas-Electriciteit: durf vergelijken!' of de promotie in de media voor het gebruik van prijsvergelijkingprogramma's. Dit heeft geleid tot aanzienlijke wijzigingen in het respectieve marktaandeel van de leveranciers. Als reactie hierop hebben sommige leveranciers hun commercieel beleid herzien.

In het Jaarverslag 2012 van het Prijzenobservatorium is een simulatie gemaakt van deze verschillende effecten op de indicator betreffende de gemiddelde gas- en elektriciteitsfactuur voor de consument³ en, aan de hand daarvan, werd het effect ervan geraamd op de inflatie van de energieproducten en op de HICP. Uit de simulatie is gebleken dat de bovenvermelde 'activering' van de dynamiek van de markten via deze initiatieven heeft geleid tot substituties naar goedkopere leveranciers, met een aanzienlijk effect op de inflatie (-0,15 procentpunt op de HICP), dat groter is dan het effect van de prijsbevrozing en van de vermindering van de federale bijdrage (-0,1 procentpunt).

---

³ INR – Prijzenobservatorium (2011), 'Jaarverslag 2011' (p. 21: Box: Uitwerking van een indicator voor de gemiddelde elektriciteits- en gasfactuur van de consument).

Tabel 1 - Simulaties van de regeringsmaatregelen en het substitutie-effect voor de gas- en elektriciteitsmarkten in 2012

Bijdrage van de verschillende componenten tot de totale inflatie van de factuur¹

	<u>voor elektriciteit</u> klantprofiel Dc1, met een verbruik van 3 500 kWh/jaar aan enkelvoudig tarief	<u>voor gas</u> klantprofiel D3, met een verbruik van 23 260 kWh/jaar keuken, warm water en centrale verwarming
Prijsbevriezing – 04-12/2012	-0,6 procentpunt	-2,6 procentpunt
Vermindering van de federale bijdrage en de toeslag 'beschermde klanten'	-0,2 procentpunt	-0,1 procentpunt
Substitutie-effect	-0,3 procentpunt	-1,2 procentpunt
<i>waarvan: marktdynamiek</i>	<i>-0,2 procentpunt</i>	<i>-1,0 procentpunt</i>

Bijdrage van de verschillende componenten tot de inflatie

Inflatie van de energieproducten zonder vangnet in 2012	7,2 %
- bevriezing en vermindering bijdrage	-0,8 procentpunt
- substitutie-effect	-1,2 procentpunt
In 2012 opgetekende inflatie van de energieproducten	6,0%
HICP zonder vangnet in 2012	2,8 %
- bevriezing en vermindering bijdrage	-0,1 procentpunt
- substitutie-effect	-0,15 procentpunt
Opgetekende HICP in 2012	2,6 %

Bron: INR – Prijzenobservatorium, Jaarverslag 2012.

¹ De door het Observatorium gehanteerde methodologie berust op die van de ADSEI voor de berekening van de CPI, waarbij rekening wordt gehouden met het marktaandeel van de verschillende soorten door de uiteenlopende leveranciers voorgestelde contracten (contracten met vaste en variabele prijzen, met een looptijd van 1 tot 3 jaar) en voor alle netwerkbeheerders, voor de contracten die een marktaandeel van meer dan 1 % vertegenwoordigen. De waarde op jaarbasis is het rekenkundig gemiddelde van de 12 maandelijkse waarden (gemiddelde van de aankooprijzen van de betrokken maand van de geselecteerde contracten, gewogen aan de hand van hun marktaandeel), waarbij dus geen rekening wordt gehouden met veranderingen in het niveau van het verbruik over het jaar (zie: Prijzenobservatorium, 'Jaarverslag 2012', p. 53).

4. Ontwikkelingen op het vlak van concurrentie en marktaandeel

Bij de beoordeling van het effect van dit mechanisme op de volatiliteit van de consumptieprijzen voor energie en op de inflatie, kunnen de ontwikkelingen op het vlak van concurrentie en veranderingen van marktaandeel (die overigens gebruikt worden voor de berekening van het indexcijfer van de consumptieprijzen) niet buiten beschouwing blijven.

Tegen de achtergrond van de bevriezing van de indexeringen en in het licht van de verschillende initiatieven van de regering ter bevordering van de concurrentie, heeft een toenemend aantal Belgische huishoudens in 2012 immers besloten over te stappen naar een andere energieleverancier of tenminste van contract te veranderen bij dezelfde leverancier. Ten opzichte van 2011, een jaar waarin reeds vaak van leverancier werd veranderd, is het percentage aansluitingspunten met een nieuwe leverancier immers fors gestegen. In Vlaanderen en Brussel is het ongeveer verdubbeld, zowel voor gas als voor elektriciteit, en ook in Wallonië is het aanzienlijk toegenomen, zij het minder sterk dan in Vlaanderen.

Tabel 2 - Relatief aantal toegangspunten die in 2011 en 2012 van leverancier veranderden
(in % van het aantal toegangspunten op de distributienetten)

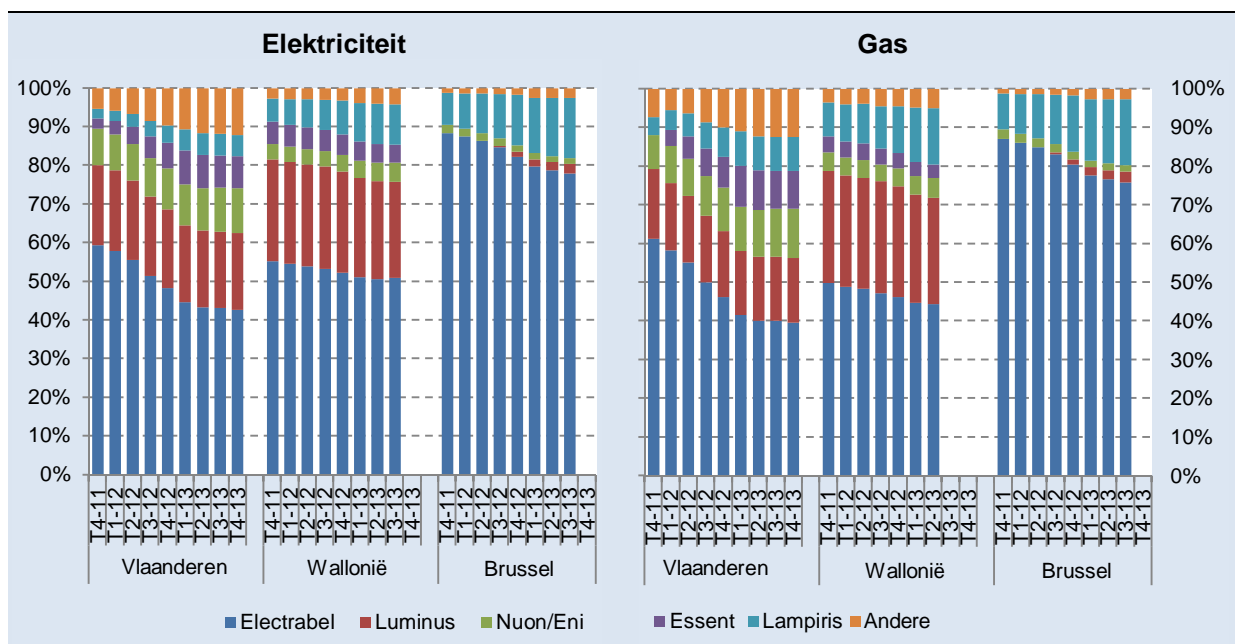
		2010	2011	2012
Elektriciteit	Brussel	3,4	4,1	8,3
	Vlaanderen	6,7	8,2	16,5
	Wallonië	2 tot 4 ¹	8,6	11,6
Gas	Brussel	3,4	4,7	9,3
	Vlaanderen	7,1	9,2	18,9
	Wallonië	2 tot 4 ¹	11,0	15,0

Bron: CREG.

¹ Kwartaalgegevens.

Die dynamiek veroorzaakte belangrijke veranderingen in de marktaandelen van de verschillende actieve leveranciers, waarbij het marktaandeel van de historische leverancier Electrabel aanzienlijk terugliep in de drie gewesten, zij het in uiteenlopende mate. Dat is het gevolg van, enerzijds, het feit dat het liberaliseringsproces in dit residentiële segment in de gewesten niet gelijktijdig heeft plaatsgevonden, en anderzijds van dwingender verplichtingen inzake openbare dienstverlening als gevolg van gewestelijke bevoegdheden (onder meer wat betreft de bescherming van zwakke verbruikers) in Brussel, wat de aantrekkingskracht voor leveranciers heeft verminderd, alsook hun aanwezigheid ten opzichte van de twee andere gewesten.

Grafiek 1 - Verloop van het marktaandeel, per gewest, van de elektriciteits- en gasleveranciers op de residentiële markt
(aandeel in het totaal aantal toegangspunten op de distributienetten)

Bronnen: VREG, CWaPE, BRUGEL (zie: INR – Prijzenobservatorium, Jaarverslag 2013).
Kwartaalgegevens: situatie tijdens de laatste maand van het kwartaal (T4-13 = 12/2013).

Marktaandeel werd gewonnen door leveranciers die reeds sinds meerdere jaren actief waren⁴, maar ook door het verschijnen van nieuwe (kleine) operatoren. Geen enkele actieve leverancier heeft zich teruggetrokken.

In het licht van de toegenomen concurrentie hebben de belangrijkste leveranciers besloten, aan het einde van de bevrozingsperiode van 2012, hun tarieven vanaf januari 2013 aanzienlijk te verlagen, terwijl een omgekeerde ontwikkeling – een prijsstijging – zou zijn opgetekend als ze hun oude parameters hadden gehandhaafd.

5. Effect op het verloop van de energieprijzen en op de inflatie⁵

5.1. KEUZE VAN DE CRITERIA VOOR HET VASTSTELLEN VAN DE INDEXERINGSPARAMETERS

Op zich zou een enkel op de gas- en elektriciteitsprijzen berustende indexering (en niet langer aan de hand van de aardolieprijzen) niet leiden tot een vermindering van de volatiliteit van de consumptieprijzen van die producten. Om diverse redenen zijn deze noteringen immers eveneens relatief volatiel. Enerzijds is het transport van gas en elektriciteit ingewikkelder, duurder en minder soepel dan dat van aardolie en aardolieproducten, omdat het via een netwerk verloopt. Dit geldt ook voor de opslag ervan, die voor elektriciteit zelfs zo goed als onmogelijk is, waardoor iedere evenwichtsverstoring in de bevoorrading van de markt een zwaardere impact heeft op de noteringen. Anderzijds zijn die markten minder gemondialiseerd en zijn de transactievolumes er geringer. Het behoud van het principe zelf van een automatische driemaandelijke indexering zou ertoe moeten leiden dat de volatiliteit in België groter blijft dan in de buurlanden, waar prijsherzieningen minder vaak⁶ en niet gelijktijdig plaatsvinden (Nederland en Duitsland), of zelfs worden gecontroleerd door de Staat (Frankrijk)⁷.

---

⁴ Opvallend is de intrede van Luminus op de Brusselse residentiële markt, een segment waarop deze in de twee andere gewesten nochtans reeds aanwezige operator tijdens de bevrozingsperiode actief werd, terwijl hij reeds aanwezig was in het Brussels professionele segment.

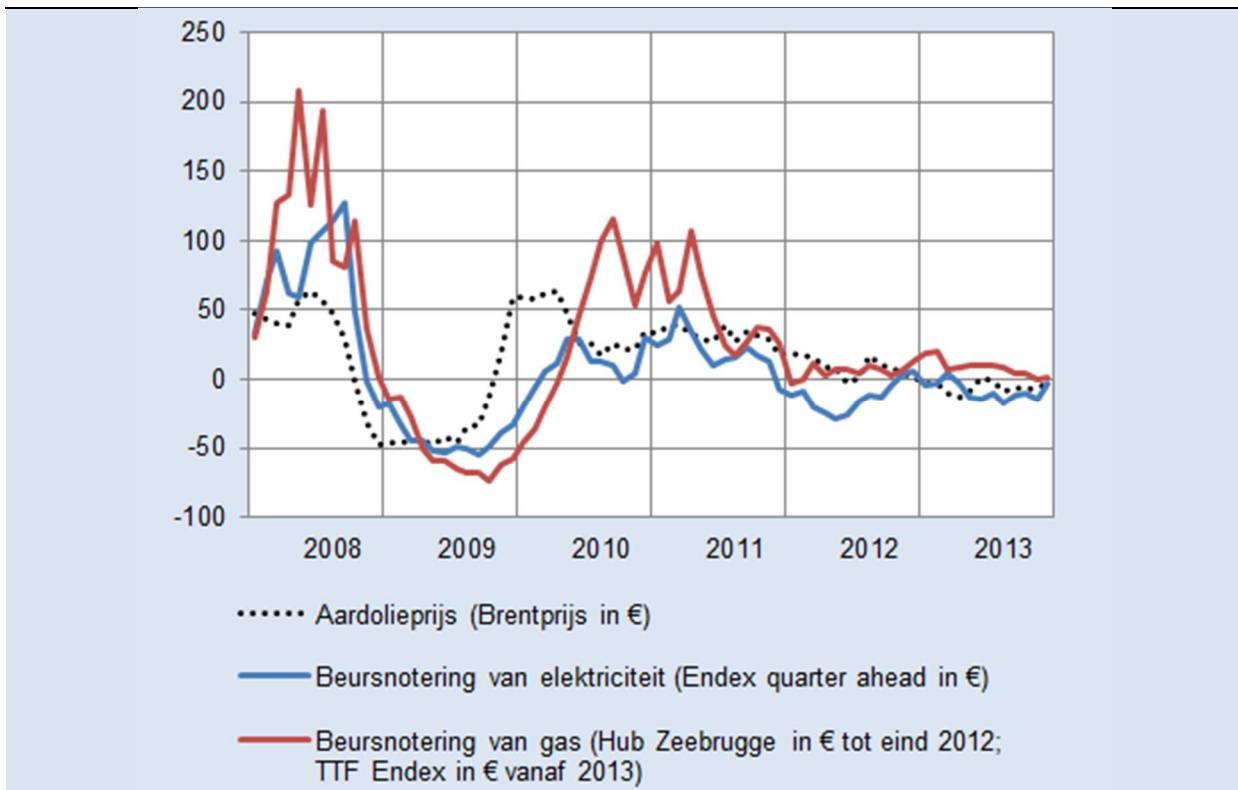
⁵ Dit gedeelte van de analyse berust op informatie uit de indicatoren van het Prijzenobservatorium van het Instituut voor de nationale rekeningen in verband met de gemiddelde gas- en elektriciteitsfactuur voor de consument (zie INR – Prijzenobservatorium (2011), 'Jaarverslag 2011' voor een beschrijving van de methodologie).

⁶ Voor een overzicht van de situatie in het buitenland, zie Swartenbroekx C. (2010), 'Gevolgen van de liberalisering voor het vaststellen van de detailhandelsprijzen voor gas in België', Economisch Tijdschrift, 43-77, december.

⁷ Daarbij moet worden opgemerkt dat volgens het besluit van 27 juni 2013 (*Arrêté du 27 juin 2013 relatif aux tarifs réglementés de vente du gaz naturel fourni à partir des réseaux publics de distribution de GDF Suez*) over de gereglementeerde verkoopprijzen van aardgas dat in Frankrijk geleverd wordt via het openbare distributienet van GDF Suez (dat ongeveer 96 % vertegenwoordigt van de verkoop via het distributienet in dat land), *de gereglementeerde verkoopprijzen van aardgas ongerekend belastingen in openbare distributie van GDF Suez worden bepaald aan de hand van een tariefformule die de totale kosten van bevoorrading in aardgas en de som van de niet-bevoorradingskosten weerspiegelt. Het verloop van de term die de kosten van bevoorrading in aardgas weerspiegelt hangt af van: de wisselkoers van de Amerikaanse dollar ten opzichte van de euro, de in euro omgerekende prijzen van een reeks aardolieproducten op de binnenlandse markt (stookolie met een zwavelgehalte van 0,1 %, zware stookolie met een laag zwavelgehalte en Brent-olie per vat), de prijs van het TTF-termijncontract (Nederland) op maandbasis voor aardgas, de prijs van het TTF-termijncontract op drie maanden. Tevens werd bepaald dat de leverancier krachtens decreet 2013-400 van 16 mei 2013 elke maand zijn tarieven aanpast.*

Grafiek 2 - Verloop van de energienoteringen

(Veranderingspercentages t.o.v. de overeenstemmende maand van het voorgaande jaar)

Bronnen : Belpex, EDF Luminus, Thomson Reuters Datastream.

5.2. VERLOOP VAN DE ENERGIECOMPONENT

Aan de hand van de onderliggende gegevens van de door het Prijzenobservatorium opgestelde indicatoren betreffende de gemiddelde gas- en elektriciteitsfactuur voor de consument⁸ kan de energiecomponent worden afgezonderd van de andere onderdelen van de consumptieprijs, namelijk de distributietarieven en de diverse toeslagen. De concurrentie tussen de energieleveranciers komt tot uiting in deze energiecomponent. Zo kan worden opgetekend dat het niveau van de energiecomponenten van de gemiddelde factuur voor de variabeleprijcontracten, na in 2011 ten opzichte van 2010 fors te zijn opgelopen met respectievelijk gemiddeld 27 % en 12 %, in 2012 stagneerde in de context van de bevrozing van de tarieven en vanaf het tweede kwartaal zelfs licht daalde, wat voornamelijk het substitutie-effect ten gunste van de leveranciers met de voordeligste tarieven weerspiegelde.

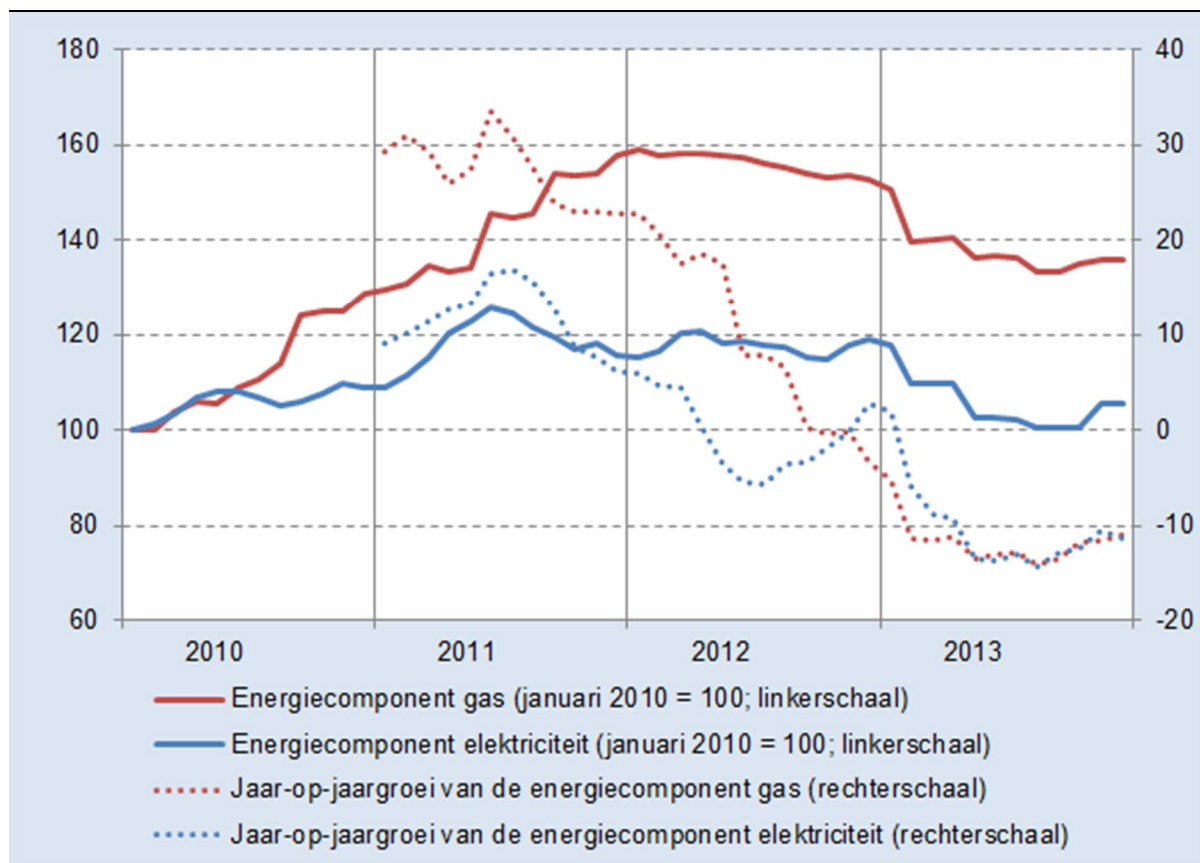
In januari 2013 besloten de voornaamste leveranciers de nieuwe indexeringsparameters vanaf de stopzetting van de bevrozing toe te passen en niet te wachten tot de officiële inwerkingtreding ervan op 1 april. In de context van een toegenomen concurrentie kenden ze bij die gelegenheid belangrijke tariefverlagingen toe en conformeerden zich meer aan de formules van de leveranciers

⁸ INR – Prijzenobservatorium (2011), 'Jaarverslag 2011' (p. 21: Box: Uitwerking van een indicator voor de gemiddelde elektriciteits- en gasfactuur van de consument).

('nieuwkomers') die hun indexering al baseerden op de beursnoteringen. Bijgevolg en aangezien die aanpassingen betrekking hadden op de meeste contracten, daalden de energiecomponenten van de variabeleprijcontracten voor gas en elektriciteit in 2013 fors met gemiddeld respectievelijk 12 en 10 %.

Grafiek 3 - Groeitempo op jaarbasis van de energiecomponenten

(veranderingspercentages t.o.v.. de overeenstemmende maand van het voorgaande jaar¹)

Bron : INR – Prijzenobservatorium.

¹ Met een maand vertraging, conform de methodologie van de prijsindex.

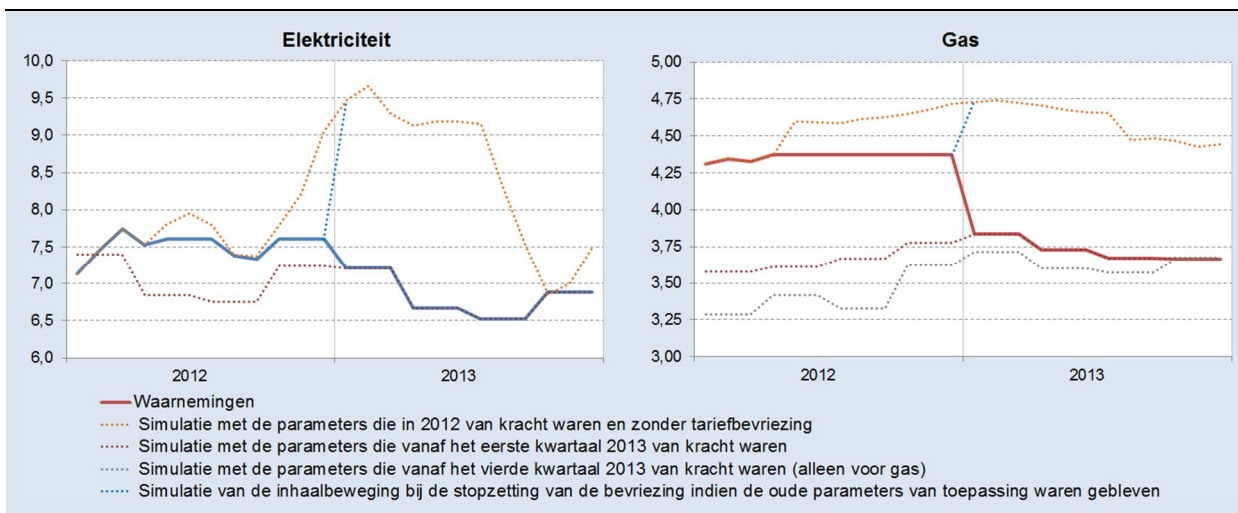
5.3. VERGELIJKING VAN HET VERLOOP VAN DE ENERGIECOMPONENT VOLGENS DE OUDE EN DE NIEUWE PARAMETERS

Het is voor de historische leverancier eveneens mogelijk te rammen wat het verloop van de energiecomponent van zijn voornaamste variabele tarief in 2013 geweest zou zijn, indien de oude parameters nog steeds van kracht waren geweest. Zoals kan worden geconstateerd in grafiek 4, zou dat geleid hebben tot een forse tariefverhoging bij de stopzetting van de prijsbevrozing in 2012, in het bijzonder in het geval van elektriciteit, gezien het opwaarts verloop van de oude parameters tijdens deze periode, vooral in het laatste kwartaal van 2012. Dit verloop weerspiegelt immers dat van de vroegere parameter Nc, waarin – met vertraging – rekening wordt gehouden met de beschikbaarheid (opgetekend tijdens het kwartaal dat de leveringsmaand met een maand voorafgaat) van het Belgisch

nucleair park. In geval van onbeschikbaarheid en volgens de rangorde van inschakeling van de centrales (of *merit order*⁹), wordt de nucleaire productie gecompenseerd door productie op basis van centrales op gas, maar tegen een hogere kostprijs, wat tot uiting komt in formule van Nc. Aan de andere kant moet de aanzienlijke daling van de energiecomponent die in de tweede helft van het jaar 2013 zou zijn opgetekend, in verband gebracht worden met het heropstarten van de twee centrales van Doel 3 en Tihange 2 na tien maanden van ongeplande onbeschikbaarheid. Uiteindelijk zou de aan de hand van de oude parameters berekende prijs eind 2013 in de buurt liggen van het werkelijk opgetekende peil volgens de nieuwe parameters, maar de volatiliteit in de loop van het jaar zou beduidend hoger geweest zijn.

In het geval van gas blijft de prijs per kWh volgens de oude parameters in hoge mate uitkomen boven wat hij werkelijk geweest is volgens de nieuwe parameters, ook al had die leverancier ervoor gekozen tijdens de eerste drie kwartalen zijn variabele tarieven deels te blijven indexeren aan de hand van de aardolieprijs, wat hem door de bij de wet bepaalde overgangperiode toegestaan werd.

Grafiek 4 - Verloop van de energiecomponent van het standaardtarief van de historische leverancier met de oude en de nieuwe parameters¹
(prijs per kWh)

Bron : INR – Prijzenobservatorium

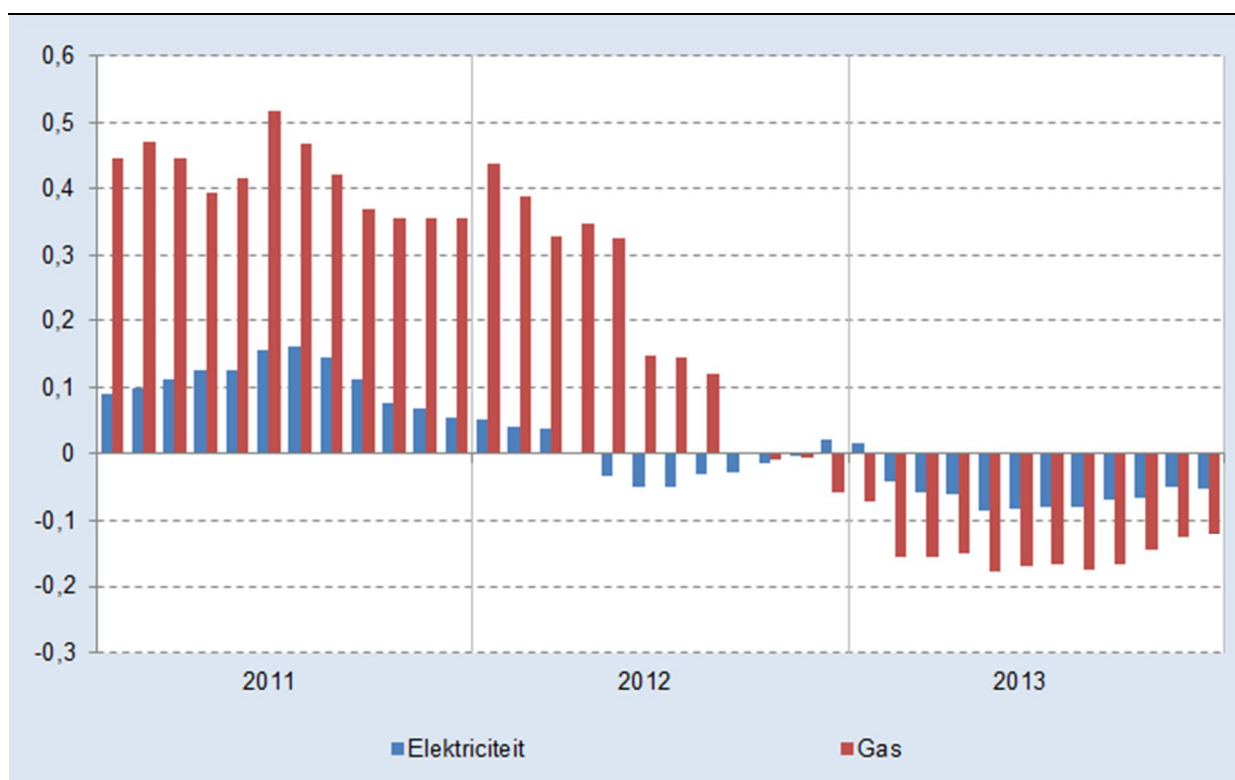
¹ Ongerekend de vaste vergoeding.

⁹ Het principe van '*merit order*' houdt in dat achtereenvolgens een beroep wordt gedaan op de verschillende productie-eenheden voor elektriciteit, volgens hun economische prioriteit, dat wil zeggen op basis van hun stijgende marginale kosten, met die beperking evenwel dat de nucleaire productie een basisproductie is en dat het beroep op intermitterende productie-eenheden (zonne- en windenergie) niet plausibel (noch toereikend) is, ook al zijn de marginale kosten daarvan geringer.

5.4. BIJDRAGEN VAN DE ENERGIECOMPONENTEN AAN DE INFLATIE IN BELGIË

Tot 2011 droegen de opwaartse veranderingen van de energiegcomponenten van de variabeleprijscontracten, en in het bijzonder die voor gas¹⁰, bij aan een in België hoge inflatie, met name wegens het stelsel van maandelijkse indexering van de tarieven dat van toepassing was in alle door de leveranciers voorgestelde variabeleprijscontracten¹¹. Zulks bleek minder vanaf 2012 in de context van de bevrozing van de tarieven. In 2013 werden de bijdragen van de energiegcomponenten negatief. De som van de bijdragen van de energiegcomponenten van gas en elektriciteit, die in 2011 gemiddeld 0,5 procentpunt beliep, daalde in 2013 tot -0,2 procentpunt, dat is een vermindering met 0,7 procentpunt, terwijl de totale inflatie gedurende dezelfde periode met 2,2 procentpunt terugliep van 3,4 tot 1,2 %.

Grafiek 5 - Bijdrage van de energiegcomponenten van de variabeleprijscontracten tot de totale inflatie
(in procentpunt)

Bronnen : INR – Prijzenobservatorium, NBB.

¹⁰ De bijdrage van de energiegcomponent van de variabele contracten voor elektriciteit aan de inflatie is beperkter dan die voor gas, met name wegens het geringere gewicht ervan in de consumptiekerf. Dat is het gevolg van de transporttarieven, die in het geval van elektriciteit een belangrijker gedeelte van de consumptieprijzen vertegenwoordigen. Bovendien is het aantal vasteprijscontracten groter in het geval van elektriciteit.

¹¹ Zie ook in dat verband: Swartenbroeck C. (2010), 'Gevolgen van de liberalisering voor het vaststellen van de detailhandelsprijzen voor gas in België', Economisch Tijdschrift, 43-77, december.

5.5. BIJDRAGEN VAN DE CONSUMPTIEPRIJZEN VAN GAS EN ELEKTRICITEIT TOT HET INFLATIEVERSCHIL MET DE BUURLANDEN

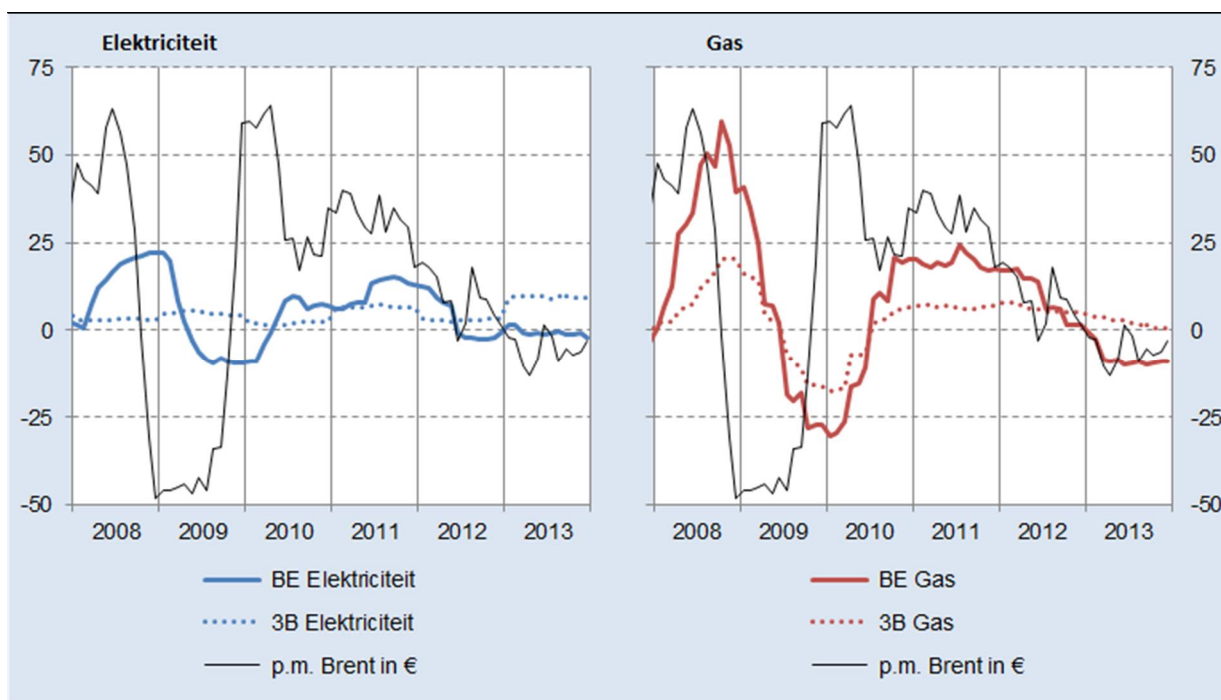
Wat betreft de vergelijking met de buurlanden, is het niet mogelijk de energiecomponent op basis van vergelijkende gegevens met deze landen af te zonderen van de andere onderdelen van de consumptieprijs van gas en elektriciteit, namelijk de transport- en distributiekosten en de toeslagen en belastingen. Hoewel het neerwaartse verloop van de energiecomponent in België enigszins wordt gecompenseerd door de verhogingen van de transporttarieven voor elektriciteit, is het inflatieverschil voor de gas- en elektriciteitsprijzen in 2013 voor België in vergelijking met het gemiddelde van de drie buurlanden gunstig geworden.

Zo kan worden geconstateerd dat het positief verschil ten nadele van België geleidelijk afgenomen is en in 2012 negatief geworden is, in een context van een beperktere stijging van de prijzen van de energetische grondstoffen, maar ook van bevrozing van de tarieven en van veranderingen van marktaandeelen ten gunste van de leveranciers die voordeliger tarieven aanbieden. In 2013 is het verschil in het voordeel van België toegenomen, deels als gevolg van de belangrijke tariefverlagingen die in januari 2013 werden ingevoerd in het licht van de toegenomen concurrentie en ook door de bepaling van formules inzake tariefindexering waarvan de referentieparameters nauwer aansluiten bij groothandelsmarktprijzen voor gas en elektriciteit, terwijl de prijzen op de beurzen lager zijn dan de prijzen die van toepassing zijn in de aan de hand van de aardolieproducten geïndexeerde bevoorradingscontracten op lange termijn.

Het verschil wordt immers ook beïnvloed door het verloop dat zich aftekent in de buurlanden. Zonder te willen beweren een volledige analyse van die ontwikkelingen aan te bieden, kan de goedkeuring in Frankrijk worden vermeld, van het in aanmerking nemen van het verloop van de bevoorradingskosten op maandbasis en met verwijzing naar de prijzen voor aardolie en gas, zij het nog steeds met de goedkeuring van de minister van Economie (zie voetnoot 7 onderaan pagina 7).

Grafiek 6 - Consumptieprijsen van gas en elektriciteit

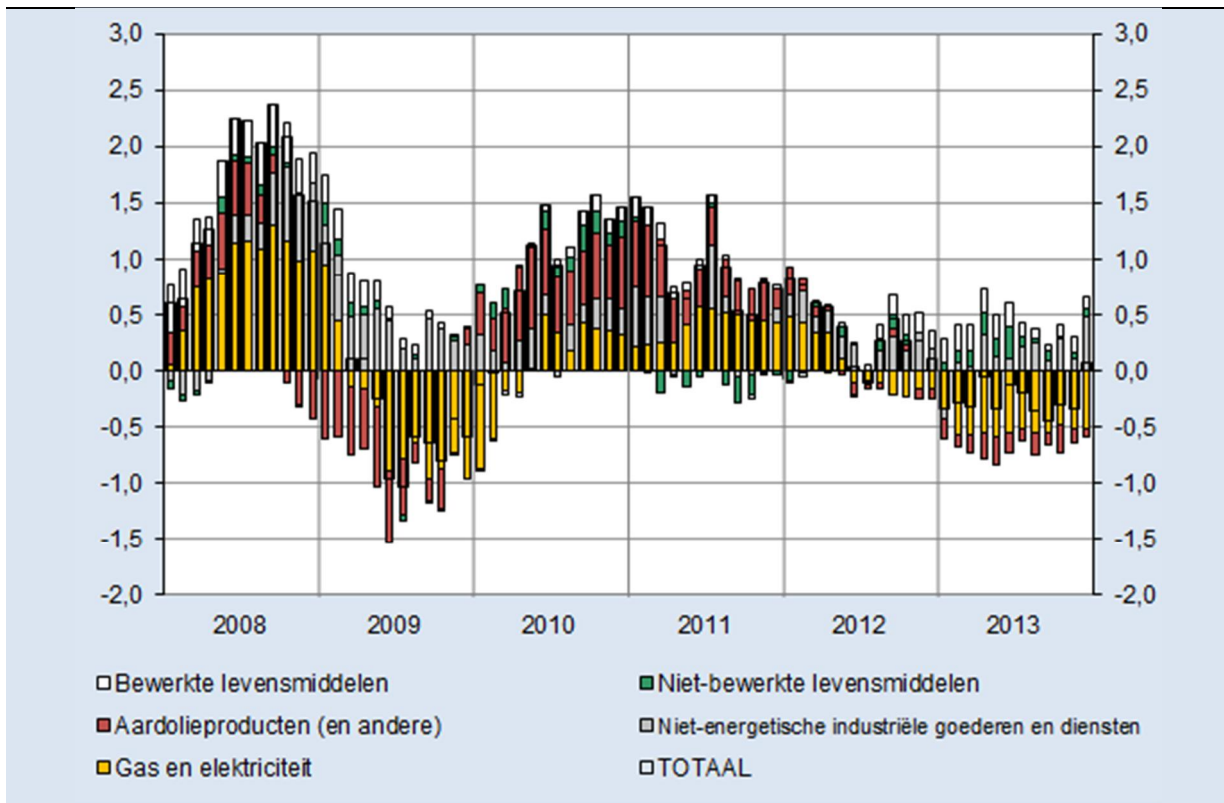
(veranderingspercentages t.o.v. de overeenstemmende periode van het voorgaande jaar)

Bronnen: EC, Thomson Reuters Datastream.

In België is de consumptieprijs voor gas in 2013 met 8,5 % gedaald, tegen een stijging met 8 % in 2012, terwijl de elektriciteitsprijs met 0,9 % teruggelopen is, aangezien stijgingen van de transportkosten voor elektriciteit de scherpe vermindering van de energiecomponent sterk hebben getemperd. Dat blijft evenwel een zeer gunstige ontwikkeling in vergelijking met het gemiddelde van de buurlanden, waar de elektriciteitsprijs in 2013 een toename met 9,5 % liet optekenen en de gasprijs met 2,3 % gestegen is. Voor de consumptieprijs van gas, bedroeg het inflatieverschil in het voordeel van België in 2013 dus 11 procentpunt, tegen 10 voor elektriciteit.

Grafiek 7 - Bijdrage van de voornaamste componenten aan het inflatieverschil
(in procentpunt)

Bronnen: EC, Thomson Reuters Datastream.

Die beide componenten leverden een bijdrage van 0,5 procentpunt aan het gunstige verschil inzake totale inflatie dat 0,3 procentpunt beliep, terwijl de bijdrage ervan aan het ongunstige verschil van 1 procentpunt in 2011 0,4 procentpunt bedroeg.

6. Conclusies

Omzichtigheid is geboden bij de waarnemingen met betrekking tot de beoordeling van de gevolgen van de instelling van een vangnetmechanisme in dit verslag, met name gelet op een tekort aan precieze gegevens die ons in staat zouden stellen de respectieve effecten van het stelsel als zodanig af te zonderen van de toegenomen concurrentie en van het prijsverloop van de energetische grondstoffen. Voorts heeft de analyse betrekking op de periode tot eind 2013 en als gevolg van de genomen tussentijdse maatregelen gelden de waarnemingen over de inflatie die verband houden met de werking van dit mechanisme 'op kruissnelheid', slechts voor vier kwartalen, in 2013.

Het verloop van de energiecomponent van de gas- en elektriciteitsprijzen vertoonde in 2012 en 2013 belangrijke wijzigingen en werd geleidelijk negatief, terwijl de vergelijking van het verloop van die component voor de historische leverancier volgens de oude en de nieuwe parameters ons leert dat dit verloop in 2013 opwaarts zou zijn geweest, indien de oude parameters van toepassing gebleven waren. Bijgevolg is ook de bijdrage van de energiecomponent aan de totale inflatie negatief geworden

en lag in hoge mate mede ten grondslag aan het ten opzichte van de buurlanden gunstig geworden inflatieverschil.

De instelling van het vangnetmechanisme verliep in twee fases:

- van april tot december 2012: instelling van een periode van bevrozing van de prijzen, samen met maatregelen en initiatieven van de regering om de consumenten te activeren en de concurrentie aan te moedigen, met merkbare resultaten in de HICP (geraamde vertraging van -0,2 procentpunt in 2012);
- vanaf januari 2013: effectieve toepassing van het vangnetmechanisme met als doel (zoals bepaald in de wet) de detailhandelsprijzen voor gas en elektriciteit in België meer in overeenstemming te brengen met het gemiddelde van de prijzen in de zone Noordwest-Europa. Het middel daartoe zou zijn om enkel nog indexeringen toe te laten op basis van beursnoteringen inzake de Europese gas- en elektriciteitsmarkten. Aangezien deze noteringen reeds door verschillende leveranciers werden gebruikt en met behulp van het spel van de concurrentie, werd de inflatie van de energieproducten snel neerwaarts beïnvloed (met beursnoteringen die lager waren dan de aan de hand van de aardolieproducten geïndexeerde prijzen van de langetermijncontracten): de energiecomponenten van de variabeelprijscontracten voor gas en elektriciteit liepen respectievelijk met gemiddeld 12 en 10 % terug in 2013.

In dit stadium is het niet mogelijk het effect van het mechanisme op de volatiliteit precies te beoordelen, aangezien de invoering ervan gepaard ging met andere maatregelen die het tarifieringsbeleid van de operatoren ingrijpend hebben gewijzigd.

Het verloop van de inflatie werd tijdens de periode aanzienlijk beïnvloed door de bepalingen van het mechanisme en de maatregelen ter bevordering van de concurrentie die ook hebben bijgedragen tot de vermindering van het inflatieverschil met de buurlanden. Het toekomstige verloop van de detailhandelsprijzen voor gas en elektriciteit zal worden beïnvloed door de mogelijkheden om deze concurrentie te versterken (met dien verstande evenwel dat de indexeringsformules vergelijkbaar zijn) en door de ontwikkeling op jaarbasis van de prijzen op de beurzen.

Het behoud van het vangnetmechanisme verdient aanbeveling, aangezien geen risico's voor een verstrend effect op de markt werden opgetekend. Gelet op het stabielere tarifieringsbeleid van de verschillende leveranciers in vergelijking met begin 2013, zou het in de volgende kwartalen mogelijk moeten zijn de effecten van het mechanisme als dusdanig op de volatiliteit van de energieprijzen en op de inflatie beter te beoordelen.

* *

*